

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Херсонський державний університет

Кафедра філософії та соціально-гуманітарних наук

ГАЛІЧЕНКО М. В.

**«МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ І РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО
СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З
ДИСЦИПЛІНИ «РЕЛІГІЙНІ ГРОМАДИ ХЕРСОНЩИНИ»**

Херсон – 2019

Розглянуто на засіданні кафедри філософії та соціально-гуманітарних наук (протокол № 10 від 06 травня 2019 р.)

Схвалено науково-методичною радою ХДУ (протокол № 5 від 19 червня 2019 р.)

Рекомендовано до видання Вченою Радою Херсонського державного університету (протокол № 12 від 24 червня 2019 р.)

Укладач:

Галіченко М. В. – кандидат філософських наук, старший викладач кафедри філософії та соціально-гуманітарних наук.

Рецензенти:

Лещенко А. М. – доктор філософських наук, доцент, професор кафедри гуманітарних дисциплін Херсонської державної морської академії

Лєнь Т. В. – кандидат філософських наук, доцент кафедри загальноправових та соціально-гуманітарних дисциплін Херсонського факультету Одеського державного університету внутрішніх справ

Галіченко М. В.

«Методичні вказівки і рекомендації до семінарських занять та самостійної роботи з дисципліни «Релігійні громади Херсонщини». Херсон, 2019. 37 с.

Для студентів денної та заочної форми навчання Херсонського державного університету.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ.....	5
ЗМІСТОВІ МОДУЛІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	9
АНОТАЦІЇ ЛЕКЦІЙ.....	11
ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	15
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	25
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.....	26
ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ.....	27
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	28
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ.....	34

ВСТУП

Вивчення дисципліни «Релігійні громади Херсонщини» спрямовано на формування у студентів Херсонського державного університету релігійної толерантності, поваги до релігійних почуттів та переконань інших людей, знань про основні конфесії нашого регіону. Метою курсу є ознайомлення з історією та сучасним станом релігійних громад на Херсонщині.

Виклад історії та сучасного стану основних конфесій на Херсонщині спрямований на формування уявлень про природу релігії та форми її предметно-практичного втілення, особливості віровчення та культу, визначання впливу релігійних систем на ціннісні орієнтації людини. Завданням курсу є розгляд сучасного стану та перспектив розвитку основних релігійних громад Херсонщині, можливості їх співпраці у вирішенні нагальних соціальних проблем та участі у державотворчих процесах.

Отриманні у межах навчального курсу знання допоможуть майбутнім вчителям розуміти релігійні потреби учнів та враховувати їх під час навчально-виховного процесу у школі. Окрім того знання стосовно основних релігій допомогатимуть у міжкультурній взаємодії, зокрема, під час туристичних мандрівок, роботі в колективі.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ «РЕЛІГІЙНІ ГРОМАДИ ХЕРСОНЩИНИ»

1. РЕЛІГІЙНЕ ЖИТТЯ ХЕРСОНЩИНИ В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ

Поява первісної людини на Херсонщині. Релігійні вірування періоду первісності. Археологічні пам'ятки культового спрямування на Херсонщині. Релігійні об'єкти стародавніх греків на Херсонщині. Херсонщина як порубіжжя християнського та мусульманського світів. Релігійний склад населення Херсонщини та його зміни за часів Російської імперії. Реалізація релігійної політики часів Центральної Ради, Гетьманату та Директорії на Херсонщині. Атеїстична політика радянської влади на Херсонщині (20-60-ті рр. ХХ ст.). Релігійне життя Херсонщини у 1960-1980-х роках. Релігійне відродження на Херсонщині за часів незалежності. Основні конфесії та перспективи їх розвитку на Херсонщині.

2. ПРАВОСЛАВНІ ГРОМАДИ ХЕРСОНЩИНИ

Становлення православ'я як окремого напрямку у християнстві (історичні, культурні, політичні, етнонаціональні фактори). Віроповчальні та культові особливості православ'я (Вселенські собори, Символ віри, Десять заповідей, Дві головні заповіді Божі, Сім таїнств, Сім смертних гріхів, Плоди Духа Святого). Особливості богослужінь в українському православ'ї. Православні свята (Різдво, Хрещення Христове, Стрітєння, Вхід Господній в Єрусалим, Вознесіння Господнє, Трійця, Спас, Воздвиження Хреста Господнього, Великодень, Богородичні свята). Сучасний стан православ'я в

Україні та світі. Проблема подолання розколу та утвердження автокефалії Православної Церкви України.

Історія православ'я на Херсонщині. Сучасний стан та перспективи розвитку православ'я на Херсонщині. Найвидатніші православні архітектурні пам'ятки та місця паломництв.

3. КАТОЛИЦЬКА ТА ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКА ТРАДИЦІЯ НА ХЕРСОНЩИНІ

Становлення католицизму як окремого напрямку у християнстві (історичні, культурні, політичні, етнонаціональні фактори). Віроповчальні та культові особливості католицизму (Символ віри, Сім таїнств, догмат про філіюкве, догмат про примат Папи Римського, догмат про чистилище, вчення про запас добрих справ, догмат про непорочне зачаття Діви Марії). Особливості католицької меси. Католицькі свята.

Історія та сучасний стан греко-католицизму в Україні. Екуменічна концепція УГКЦ. Поширення католицизму та греко-католицизму на Херсонщині. Найвідоміші католицькі та греко-католицькі архітектурні пам'ятки (монастир святого Володимира Великого, Церква святих Кирила та Мефодія).

4. ПРОТЕСТАНСЬКІ ГРОМАДИ ХЕРСОНЩИНІ

Становлення протестантизму як окремого напрямку у християнстві (соціально-економічні, політичні, етнонаціональні фактори). Головні засади протестантизму (абсолютний авторитет Біблії, віра в спасительну жертву Ісуса Христа, можливість особистого спілкування віруючого з Богом, визнання заданості людської долі). Ранній протестантизм. Пізній протестантизм. Особливості культу у протестантизмі.

Село Зміївка як єдиний осередок Шведської лютеранської церкви в Україні.

Історія та сучасний стан баптизму на Херсонщині. Таврійський християнський інститут. Адвентизм на Херсонщині. Харизматичний рух на Херсонщині. Найвідоміші протестантські громади Херсонщини.

5. ІУДАЇЗМ НА ХЕРСОНЩИНІ

Історичні умови виникнення та розвитку іудаїзму. Талмуд – священна книга іудеїв. Іудейські обряди та свята. Напрямки в сучасному іудаїзмі. Хасидизм.

Історія та сучасний стан іудаїзму на Херсонщині. Іудейська громада «ХАБАД». Найвідоміші синагоги міста Херсона.

6. ІСЛАМ НА ХЕРСОНЩИНІ

Формування і поширення ісламу. Коран – священна книга мусульман. Віровчення ісламу. Свята, звичаї та обряди ісламу. Історія та сучасний стан ісламу на Херсонщині. Херсонська філія Духовного управління мусульман України.

7. ПОШИРЕННЯ НОВІТНІХ НЕТРАДИЦІЙНИХ РЕЛІГІЙ НА ХЕРСОНЩИНІ

Загальні особливості нетрадиційної релігійності. Неохристиянські об'єднання. Орієнталістські релігії. Езотеричні об'єднання. Неоязичництво. Ситетичні релігії.

Причини та передумови поширення нетрадиційних релігій на Херсонщині. Церква Ісуса Христа Святих Останніх днів на Херсонщині. Товариство свідомості Крішни на Херсонщині.

8. РЕЛІГІЙНА СВОБОДА. РЕЛІГІЙНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ.

Сутність і умови забезпечення свободи совісті. Реалізація принципів свободи совісті в Україні. Зв'язок між свободою релігії та демократією. Реалізація принципу відокремлення церкви від держави та освіти і проблема державно-церковних відносин в Україні. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» (1991). Релігійна толерантність та шляхи її забезпечення в Україні. «Декларація принципів толерантності». Публічна релігія.

ЗМІСТОВІ МОДУЛІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема: Становлення та сучасний стан релігійних громад на Херсонщині

Лекційні модулі:

1. Релігійне життя Херсонщини в історичній ретроспективі.
2. Православні громади Херсонщини.
3. Католицька та греко-католицька традиція на Херсонщині.
4. Протестантські громади Херсонщини.
5. Іудаїзм на Херсонщині.
6. Іслам на Херсонщині.
7. Поширення новітніх нетрадиційних релігій на Херсонщині.
8. Релігійна свобода. Релігійна толерантність.

Семінарські модулі:

1. Релігійне життя Херсонщини в історичній ретроспективі.
2. Православні громади Херсонщини.
3. Католицька та греко-католицька традиція на Херсонщині.
4. Протестантські громади Херсонщини.
5. Іудаїзм на Херсонщині.
6. Іслам на Херсонщині.
7. Поширення новітніх нетрадиційних релігій на Херсонщині.

Модулі самостійної роботи:

1. Релігійне життя Херсонщини в історичній ретроспективі.
2. Православні громади Херсонщини.
3. Католицька та греко-католицька традиція на Херсонщині.
4. Протестантські громади Херсонщини.

5. Іудаїзм на Херсонщині.
6. Іслам на Херсонщині.
7. Поширення новітніх нетрадиційних релігій на Херсонщині.
8. Релігійна свобода. Релігійна толерантність.

АНОТАЦІЇ ЛЕКЦІЙ

Лекція 1.

РЕЛІГІЙНЕ ЖИТТЯ ХЕРСОНЩИНИ В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ

Поява первісної людини на Херсонщині. Релігійні вірування періоду первісності. Археологічні пам'ятки культового спрямування на Херсонщині. Релігійні об'єкти стародавніх греків на Херсонщині. Херсонщина як порубіжжя християнського та мусульманського світів. Релігійний склад населення Херсонщини та його зміни за часів Російської імперії. Реалізація релігійної політики часів Центральної Ради, Гетьманату та Директорії на Херсонщині. Атеїстична політика радянської влади на Херсонщині (20-60-ті рр.. ХХ ст.). Релігійне життя Херсонщини у 1960-1980-х роках. Релігійне відродження на Херсонщині за часів незалежності. Основні конфесії та перспективи їх розвитку на Херсонщині.

Лекція 2.

ПРАВОСЛАВНІ ГРОМАДИ ХЕРСОНЩИНИ

Становлення православ'я як окремого напрямку у християнстві (історичні, культурні, політичні, етнонаціональні фактори). Віроповчальні та культові особливості православ'я (Вселенські собори, Символ віри, Десять заповідей, Дві головні заповіді Божі, Сім таїнств, Сім смертних гріхів, Плоди Духа Святого). Особливості богослужінь в українському православ'ї. Православні свята (Різдво, Хрещення Христове, Стрітєння, Вхід Господній в Єрусалим, Вознесіння Господнє, Трійця, Спас, Воздвиження Хреста Господнього, Великодень, Богородичні свята). Сучасний стан православ'я в Україні та світі. Проблема подолання розколу та утвердження автокефалії Православної Церкви України.

Історія православ'я на Херсонщині. Сучасний стан та перспективи розвитку православ'я на Херсонщині. Найвидатніші православні архітектурні пам'ятки та місця паломництв.

Лекція 3.

КАТОЛИЦЬКА ТА ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКА ТРАДИЦІЯ НА ХЕРСОНЩИНІ

Становлення католицизму як окремого напрямку у християнстві (історичні, культурні, політичні, етнонаціональні фактори). Віроповчальні та культові особливості католицизму (Символ віри, Сім таїнств, догмат про філіюкве, догмат про примат Папи Римського, догмат про чистилище, вчення про запас добрих справ, догмат про непорочне зачаття Діви Марії). Особливості католицької меси. Католицькі свята.

Історія та сучасний стан греко-католицизму в Україні. Екуменічна концепція УГКЦ. Поширення католицизму та греко-католицизму на Херсонщині. Найвідоміші католицькі та греко-католицькі архітектурні пам'ятки (монастир святого Володимира Великого, Церква святих Кирила та Мефодія).

Лекція 4.

ПРОТЕСТАНСЬКІ ГРОМАДИ ХЕРСОНЩИНІ

Становлення протестантизму як окремого напрямку у християнстві (соціально-економічні, політичні, етнонаціональні фактори). Головні засади протестантизму (абсолютний авторитет Біблії, віра в спасительну жертву Ісуса Христа, можливість особистого спілкування віруючого з Богом, визнання заданості людської долі). Ранній протестантизм. Пізній протестантизм. Особливості культу у протестантизмі.

Село Зміївка як єдиний осередок Шведської лютеранської церкви в Україні.

Історія та сучасний стан баптизму на Херсонщині. Таврійський християнський інститут. Адвентизм на Херсонщині. Харизматичний рух на Херсонщині. Найвідоміші протестантські громади Херсонщини.

Лекція 5.

ІУДАЇЗМ НА ХЕРСОНЩИНІ

Історичні умови виникнення та розвитку іудаїзму. Талмуд – священна книга іудеїв. Іудейські обряди та свята. Напрямки в сучасному іудаїзмі. Хасидизм.

Історія та сучасний стан іудаїзму на Херсонщині. Іудейська громада «ХАБАД». Найвідоміші синагоги міста Херсона.

Лекція 6.

ІСЛАМ НА ХЕРСОНЩИНІ

Формування і поширення ісламу. Коран – священна книга мусульман. Віровчення ісламу. Свята, звичаї та обряди ісламу. Історія та сучасний стан ісламу на Херсонщині. Херсонська філія Духовного управління мусульман України.

Лекція 7.

ПОШИРЕННЯ НОВІТНІХ НЕТРАДИЦІЙНИХ РЕЛІГІЙ НА ХЕРСОНЩИНІ

Загальні особливості нетрадиційної релігійності. Неохристиянські об'єднання. Орієнталістські релігії. Езотеричні об'єднання. Неоязичництво. Синтетичні релігії.

Причини та передумови поширення нетрадиційних релігій на Херсонщині. Церква Ісуса Христа Святих Останніх днів на Херсонщині. Товариство свідомості Крішни на Херсонщині.

Лекція 8.

РЕЛІГІЙНА СВОБОДА. РЕЛІГІЙНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ.

Сутність і умови забезпечення свободи совісті. Реалізація принципів свободи совісті в Україні. Зв'язок між свободою релігії та демократією. Реалізація принципу відокремлення церкви від держави та освіти і проблема державно-церковних відносин в Україні. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» (1991). Релігійна толерантність та шляхи її забезпечення в Україні. «Декларація принципів толерантності». Публічна релігія.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття № 1.

РЕЛІГІЙНЕ ЖИТТЯ ХЕРСОНЩИНИ В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ

Мета: охарактеризувати основні тенденції у розвитку провідних світових та національних релігій на Херсонщині, окреслити перспективи розвитку міжконфесійної співпраці та формування релігійної мережі нашого регіону.

Ключові слова: автокефалія, атеїзм, баптизм, католицизм, конфесія, магія, міфологія, православ'я, релігія, церква.

1. Релігійні вірування населення Херсонщини (Стародавній світ та Середньовіччя);
2. Релігійні політика Російської імперії на Херсонщині;
3. Релігійне життя Херсонщини доба національно-визвольних змагань (1917-1921 рр.);
4. Атеїстична політика радянської влади на Херсонщині;
5. Релігійне життя Херсонщини періоду незалежної Української Держави.

Література:

1. Водотика С. Г. Історія Херсонщини XIII – XIX ст. Херсон, 2001.
2. Водотика С. Г., Сінкевич Є. Г. Історія Херсонщини. Херсон : Айлант, 2003.
3. Герінбург О. Релігійний склад населення Херсонської губернії наприкінці XIX – на початку XX століття за матеріалами земських статистиків. *Збірник матеріалів Регіональної науково-практичної конференції «Релігійні процеси в сучасній Україні»: Наукове видання / за ред. М. В. Галіченка. Херсон, 2019. С. 58–62.*

4. Марченко О. Релігія як чинник соціокультурного розвитку етноконфесійних груп Південної України наприкінці – на початку ХХ ст. *Наукові записки. Серія «Культурологія»*. 2010. Вип. 5. С. 486–494.
5. Сповідь на Голгофі : альманах. Документальні нариси, спогади, статті, списки про репресії щодо церкви та духовних осіб на Херсонщині за роки тоталітарного режиму / К. Бережна, Б. Вадон, А. Вірлич. Херсон : Реабілітовані історією, 2001. 205 с.
6. Татарченко О. Б. Особливості діяльності рад у справах Руської православної церкви і релігійних культів на Херсонщині в 1943 – 1965 рр. *Література та культура Полісся, 2013 Вип. 72*
7. Тригуб О. П. Головні напрями діяльності Херсонської єпархії (1775-1918) *Наукові праці: збірник*. Миколаїв : Видавничий відділ МФ НаУКМА, 1999. Т. 2. С.10–16.
8. Тригуб О. П. Місіонерська діяльність православної церкви на Півдні України *Наукові праці : збірник*. Миколаїв : Видавничий відділ МФ НаУКМА, 2000. Т. 8 : Історичні науки. С. 45–49.
9. Херсонщина : від найдавніших часів до сьогодення. Навч.-метод. посіб. / Цибуленко Л. О., Водотика С. Г., Батенко Г. В., Кузовова Н. М., Павленко В. Я., Цибуленко Г. В. Херсон : Вид-во ПП Вишемирський В. С., 2017. 416 с.

Семінарське заняття №2.

ПРАВОСЛАВНІ ГРОМАДИ ХЕРСОНЩИНИ

Мета: охарактеризувати основні віроповчальні, культові та обрядові особливості українського православ'я, розглянути історію та сучасний стан православ'я на Херсонщині, описати найвідоміші архітектурні пам'ятки православної Херсонщини.

Ключові слова: автокефалія, Бог, Богородиця, догмат, Ісус Христос, катехізис, літургія, православ'я, символ віри.

1. Віровчення та культ православ'я;
2. Основні православні свята та народні звичаї;
3. Історія православної церкви на Херсонщині;
4. Найвідоміші архітектурні пам'ятки православної Херсонщини.

Література:

1. Балягузова О. Стан православної церкви у 1917-1920 рр. : український та регіональний аспекти *Емінак : Науковий щоквартальник*. 2007. № 2 (2). С. 53–62.
2. Галіченко М. В., Поліщук І. Є. Проблема української автокефалії : сучасний стан та шляхи вирішення *Південний архів. Зб. наук. праць. Історичні науки*. Херсон : Вид-во ХДУ, 2009. Вип. 30. С. 108–114.
3. Здражевська Л. С. Храми рідного Херсона *Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві*. 2014. Вип. 5 (6). С. 279–300.
4. Лубський В. І., Теремко В. І., Лубська М. В. Релігієзнавство : підручник. Київ : Академвидав, 2011. 464 с.
5. Михайлуца М. І. Православна церква на Півдні України у роки другої світової війни (1939 – 1945) Одеса : ВМВ, 2008. 392 с.
6. Сидоренко О. П. Релігієзнавство : Підручник. Київ : Знання, 2008. 470 с.
7. Татарченко О. Б. Становище Руської православної церкви на Херсонщині у другій половині 1940-х – початку 1950-х років. *Краєзнавство*. Київ, 2016. Вип. 1-2. С. 142–155.
8. Херсонщина : від найдавніших часів до сьогодення. Навч.-метод. посіб. / Цибуленко Л. О., Водотика С. Г., Батенко Г. В., Кузовова Н. М., Павленко В. Я., Цибуленко Г. В. Херсон : Вид-во ПП Вишемирський В. С., 2017. 416 с.
9. Шостак А. В. Інституалізація і генезис української автокефальної православної церкви у посткомуністичну добу (1990-ті- 2010-ті рр.) на

прикладі Одеської, миколаївської та херсонської областей
[Електронний документ] URL:
<http://eportfolio.kubg.edu.ua/data/conference/2177/document.pdf#page=488>

Семінарське заняття №3.

КАТОЛИЦЬКА ТА ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКА ТРАДИЦІЯ НА ХЕРСОНЩИНІ

Мета: охарактеризувати основні віроповчальні, культові та обрядові особливості католицької та греко-католицької традиції, розглянути історію та сучасний стан католицизму та греко-католицизму на Херсонщині, описати найвідоміші архітектурні пам'ятки на Херсонщині Української греко-католицької церкви.

Ключові слова: Бог, греко-католицизм, догмат, Ісус Христос, католицизм, костюл, меса, унія.

1. Віровчення та культ католицизму;
2. Віровчення, культ та літургійні особливості греко-католицизму;
3. Історія та сучасний стан католицизму на Херсонщині;
4. Історія та сучасний стан Української Греко-католицької церкви на Херсонщині;
5. Найвідоміші греко-католицькі та католицькі пам'ятки Херсонщини.

Література:

1. Баковецька О. О. Римо-католицька церква Херсона в ХІХ ст. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету* Запоріжжя, 2013. Вип. XXXVII. С. 81–85.
2. Баковецька О. О. Розвиток мережі парафій римо-католицької церкви в Херсонській губернії в ХІХ ст. *Науковий вісник Східноєвропейського університету імені Лесі Українки* Луцьк, 2014. Вип. 7. С. 34–39.

3. Ганзуленко В. Римо-католицька церква на Півдні України за часів державного атеїзму (20-30-х рр. ХХ ст.) *Наукові записки. Національного університету «Острозька академія»*. Острог, 2009. Вип. 10. С. 62–73.
4. Ганзуленко В. Соціальний склад громад римо-католицької церкви на Півдні України в 20-30-х рр. ХХ ст. *Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів*. Т. 22. Київ, 2011. С. 328–336.
5. Лубський В. І., Теремко В. І., Лубська М. В. Релігієзнавство : підручник. Київ : Академвидав, 2011. 464 с.
6. Мамренко М. А. Ознайомлення учнів із становленням і діяльністю Української греко-католицької церкви на Херсонщині *Таврійський вісник освіти*. Херсон, 2016. С. 124–128.
7. Сидоренко О. П. Релігієзнавство : Підручник. Київ : Знання, 2008. 470 с.
8. Херсонщина : від найдавніших часів о сьогодення. Навч.-метод. посіб. / Цибуленко Л. О., Водотика С. Г., Батенко Г. В., Кузовова Н. М., Павленко В. Я., Цибуленко Г. В. Херсон : Вид-во ПП Вишемирський В. С., 2017. 416 с.

Семінарське заняття № 4.

ПРОТЕСТАНСЬКІ ГРОМАДИ ХЕРСОНЩИНИ

Мета: охарактеризувати основні віроповчальні, культові та обрядові особливості протестантизму, розглянути історію та сучасний стан протестантизму на Херсонщині, описати тенденції розвитку основних протестантських громад.

Ключові слова: адвентизм, баптизм, Біблія, Бог, віра, Дух Святий, Ісус Христос, протестантизм, П'ятидесятниця.

1. Віровчення та культові особливості протестантизму.

2. Німецька Євангельсько-Лютеранська та Шведська Лютеранська церкви на Херсонщині;
3. Історія та сучасний стан баптизму на Херсонщині;
4. Адвентизм на Херсонщині;
5. Харизматичний рух на Херсонщині;
6. Основні тенденції та перспективи розвитку протестантизму на Херсонщині.

Література:

1. Галіченко М. В. Внесок протестантизму у становлення і розвиток екуменізму *Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Реформація: історичний та сучасний контекст»*. Херсон, 2017. С. 80–85
2. Галіченко М. В. Екуменічна діяльність протестантських церков на Херсонщині *Людина, яка реформує та реформується. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 500-літтю Реформації [тези оповідей та виступів]* Від. ред. Волобуєва С. В. Київ : НТУ, 2017. С. 11–12.
3. Краснянська Н. Протестантські громади Херсонщини у 1940-1960-і рр. *Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів*. Київ, 2010. С. 490-498.
4. Лубський В. І., Теремко В. І., Лубська М. В. Релігієзнавство : підручник. Київ : Академвидав, 2011. 464 с.
5. Павленко В. Я., Недзельська Ю. К. Протестантизм на Херсонщині в умовах демократизації українського суспільства *Південний архів. Зб. наук. праць. Історичні науки*. Херсон. Вип. 23. С. 61–64. URL: <http://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/2101>
6. Петрик А. Політика Української держави стосовно релігії у добу національно-визвольних змагань (1917 – 1921 рр.) *Збірник матеріалів*

Всеукраїнської науково-практичної конференції «Реформація: історичний та сучасний контекст». Херсон, 2017. С. 116–122.

7. Синій В. Короткий огляд історії баптизму на Херсонщині. Херсон, 2003. 79 с.

Семінарське заняття № 5.

ІУДАЇЗМ НА ХЕРСОНЩИНІ

Мета: охарактеризувати основні віроповчальні, культові та обрядові особливості іудаїзму, розглянути історію та сучасний стан іудаїзму на Херсонщині.

Ключові слова: Біблія, Бог, іудаїзм, синагога, Талмуд, Тора, ХАБАД.

1. Віровчення та культ іудаїзму;
2. Талмуд – священна книга іудеїв;
3. Іудейські обряди та свята;
4. Історія та сучасний стан іудаїзму на Херсонщині;
5. Найвідоміші іудейські пам'ятки Херсонщини.

Література:

1. Гербеєва І. М. Релігійна складова духовного життя єврейських громад Херсонської губернії у другій половині XIX ст. *Інтелегенція і влада*. 2014. Вип. 30 С. 83–89.
2. Здражевська Л. С. Храми рідного Херсона *Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві*. 2014. Вип. 5 (6). С. 279–300.
3. Іванова Т. Ю. Переслідування єврейського населення в 1920-1930-ті роки (за матеріалами південних областей УРСР) *Науковий вісник Миколаївського національного університету ім. В. О. Сухомлинського. Серія : Історичні науки*. 2012. Вип.3.33. С.132–139. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdu_2012_3.33_19

4. Кузовова Н. М. Єврейська община Херсонщини в 1944-1960 рр. (за документами фондів партійного архіву Херсонського обкому КП (б)У – КПУ). *Вісник*. Київ, 2014. № 2. С. 111–115.
5. Левченко М. Єврейська національна спільнота Херсонщини в ХІХ на початку ХХ ст. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 6 : Історичні науки*. Київ, 2008. С. 394–400.
6. Левченко М. Г. Культурна мозаїчність Херсонщини [Електронний документ]. URL: <http://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/1243>
7. Лубський В. І., Теремко В. І., Лубська М. В. Релігієзнавство : підручник. Київ : Академвидав, 2011. 464 с.
8. Непомнящий Б. Херсон еврейский : Трагедии и судьбы. Херсон : Олди-плюс, 2004. 340 с.

Семінарське заняття № 6.

ІСЛАМ НА ХЕРСОНЩИНІ

Мета: охарактеризувати основні віроповчальні та культові особливості ісламу, розглянути історію та сучасний стан ісламу на Херсонщині.

Ключові слова: Аллах, Коран, імам, іслам, мечеть, сунізм, умма, шіїзм.

1. Коран – священна книга мусульман;
2. Віровчення та культ ісламу.
3. Історія та сучасний стан ісламу на Херсонщині.

Література:

1. Білокопитова Н. Особливості етносоціальної ідентифікації тюркомовних діаспор. *Схід*. 2015. № 1. С. 101–106.

2. Бубенок О. Б. Мусульманське населення на теренах сучасної України : особливості формування етнічного складу. *Східний світ*. 2006. № 1. С. 25–48.
3. Лубський В. І., Теремко В. І., Лубська М. В. Релігієзнавство : підручник. Київ : Академвидав, 2011. 464 с.
4. Нетеса С. В. До питання про діяльність мусульманських національно-культурних товариств на території незалежної України. *Східний світ*. 2005. № 2. С. 50–58.
5. Сирінська О. А., Майоров М. В. Громада турків-месхітинців в умовах збройного конфлікту на Сході України. *Східний світ*. 2015. № 1. С. 138 – 148.
6. Таран В. О. Сучасна Україна та «ісламський» фактор *Культурологічний вісник Нижньої Наддніпряниці*. 2014. Вип. 32. С. 94–101.
7. Тарахненко Л. Л. Зміни в особливостях поділу релігійних громад України за етнічною ознакою (1990-і – початок 2000-х) *Електронне наукове фахове видання : Історія науки і бібліографістика*. 2015. №. 3. URL http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe
8. Тарахненко Л. Л. Зміни в релігійності мусульман і відродження ісламських громад у незалежній Україні *Вісник аграрної історії*. 2015. Вип. 11–12. С. 155–161.

Семінарське заняття № 7.

ПОШИРЕННЯ НОВІТНІХ НЕТРАДИЦІЙНИХ РЕЛІГІЙ НА ХЕРСОНЩИНІ

Мета: охарактеризувати особливості нетрадиційної релігійності, розглянути історію та сучасний стан новітніх нетрадиційних релігійних рухів на Херсонщині.

Ключові слова: Бог, Крішна, мормони, неохристиянство, орієнталізм, релігія, синкретизм.

1. Загальні особливості нетрадиційної релігійності.;
2. Причини та перспективи поширення новітніх релігійних рухів на Херсонщині;
3. Церква Ісуса Христа Святих останніх днів на Херсонщині;
4. Товариство Свідомості Крішни на Херсонщині.

Література:

1. Лубський В. І., Теремко В. І., Лубська М. В. Релігієзнавство : підручник. Київ : Академвидав, 2011. 464 с.
2. Момрик А. П. Єзиди України (невідомі діаспора) *Сходознавство*. Київ, 2011. Вип. 53–54. С. 86–101.
3. Окорокова І. Г., Ігнатуша О. М. Особливості регіонального поширення нетрадиційних релігій та неоязичництва в сучасній Україні. *Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету*. Запоріжжя : Просвіта, 2008. Вип. XXII. С. 139–142.
4. Орлов В. М. Характерні ознаки нових релігійних течій в українських та зарубіжних наукових дослідженнях. *Гуржіївські історичні читання*. Черкаси, 2012. Вип. 5. С. 48–50.
5. Филипович Л. Нові релігійні течії в українському соціумі. *Українське релігієзнавство*. 2008. № 46. С. 355–367.
6. Филипович Л., Колодний А. Релігійна свобода і Церква Ісуса Христа Святих останніх днів : історія і логіка взаємин [Електронний документ] URL : http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/11809/Fylypovych_Kolodnyi_Relihiina_svoboda.pdf?sequence=1
7. Филипович Л. Феномен нових релігійних течій *De Religione. Неорелігії : теоретичні та практичні питання дослідження*. За ред. О.Кисельова, І.Каплан / МАР. Київ : Видавець Р. Халіков, 2018. С. 8–19.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Виконання модуля самостійної роботи з дисципліни «Україна в Європі та світі» дає можливість більш глибокого вивчення матеріалу, який опрацьовується в модулях лекційних та семінарських занять. Крім того студенти набувають навички творчого пошуку необхідної джерельної бази для розробки питань, на які необхідно знайти відповідь.

Для опрацювання тем модуля самостійної роботи необхідно звернутися до підручників та навчальних посібників, що даються у списку рекомендованої літератури, а також обов'язковим є залучення додаткового матеріалу (наукових статей, спеціалізованих праць з зазначеної теми). Основним способом виконання самостійної роботи є конспектування у окремий зошит, приблизний обсяг 4 – 8 сторінок на тему залежно від її складності та важливості.

Формами контролю отриманих знань є опитування на індивідуальних заняттях, поточні контрольні роботи у вигляді тестових запитань та підсумкова семестрова контрольна робота.

Важливою формою самостійної роботи є написання рефератів. Написання рефератів може стосуватись як окремих питань теми так і певної теми самостійної роботи (приклад: порівняльний аналіз систем вищої освіти в провідних країнах світу). Реферати також можуть бути підготовлені щодо питань семінарських занять, які потребують більш ґрунтовного опрацювання. Захист рефератів відбувається в усній формі на індивідуальному занятті.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Підготувати конспект за запропонованим планом:

1. Релігійні вірування скіфів та сарматів.
2. Релігійні вірування стародавніх греків та їх культові місця на Херсонщині.
3. Розвиток баптизму на Херсонщині
4. Релігійні політика Російської імперії на Херсонщині (кінець XVIII – перша половина XIX ст.)
5. Атеїстична політика радянської влади на Херсонщині (1920-1930-х рр.)
6. Історія православної церкви на Херсонщині;
7. Сучасний стан католицизму на Херсонщині;
8. Сучасний стан Української Греко-католицької церкви на Херсонщині;
9. Основні тенденції та перспективи розвитку протестантизму на Херсонщині.
10. Сучасний стан ісламу на Херсонщині.
11. Перспективи поширення новітніх релігійних рухів на Херсонщині;
12. Релігійність студентської молоді на Херсонщині
13. Міжконфесійна співпраця на Херсонщині.
14. Релігійна толерантність.
15. Законодавче забезпечення свободи совісті в Україні.

Підготувати реферат за однією із запропонованих тем:

1. Катеринінський собор м. Херсона
2. Греко-Софійська церква (м. Херсон)
3. Синагоги Херсона.
4. Таврійський християнський інститут.
5. Шведська лютеранська церква на Херсонщині.
6. Німецька лютеранська церква на Херсонщині.
7. Історія ісламу на Херсонщині.
8. Релігійне життя Херсонщини доба національно-визвольних змагань (1917-1921 рр.);
9. Адвентизм на Херсонщині;
10. Харизматичний рух на Херсонщині;
11. Історія та сучасний стан іудаїзму на Херсонщині;
12. Найвідоміші іудейські пам'ятки Херсонщини.
13. Церква Ісуса Христа Святих останніх днів на Херсонщині;
14. Товариство Свідомості Крішни на Херсонщині.

Питання до заліку
з дисципліни «Релігійні громади Херсонщини»

1. Релігійні вірування населення Херсонщини (Стародавній світ та Середньовіччя);
2. Релігійні політика Російської імперії на Херсонщині;
3. Релігійне життя Херсонщини доба національно-визвольних змагань (1917-1921 рр.);
4. Атеїстична політика радянської влади на Херсонщині;
5. Релігійне життя Херсонщини періоду незалежної Української Держави.
6. Віровчення та культ православ'я;
7. Основні православні свята та народні звичаї;
8. Історія православної церкви на Херсонщині;
9. Найвідоміші архітектурні пам'ятки православної Херсонщини.
10. Віровчення та культ католицизму;
11. Віровчення, культ та літургійні особливості греко-католицизму;
12. Історія та сучасний стан католицизму на Херсонщині;
13. Історія та сучасний стан Української Греко-католицької церкви на Херсонщині;
14. Найвідоміші греко-католицькі та католицькі пам'ятки Херсонщини.
15. Віровчення та культові особливості протестантизму.
16. Німецька Євангельсько-Лютеранська та Шведська Лютеранська церкви на Херсонщині;
17. Історія та сучасний стан баптизму на Херсонщині;
18. Адвентизм на Херсонщині;
19. Харизматичний рух на Херсонщині;
20. Основні тенденції та перспективи розвитку протестантизму на Херсонщині.
21. Віровчення та культ іудаїзму. Іудейські обряди та свята;
22. Історія та сучасний стан іудаїзму на Херсонщині;
23. Найвідоміші іудейські пам'ятки Херсонщини.
24. Коран – священна книга мусульман;
25. Віровчення та культ ісламу.
26. Історія та сучасний стан ісламу на Херсонщині.
27. Загальні особливості нетрадиційної релігійності.
28. Причини та перспективи поширення новітніх релігійних рухів на Херсонщині;
29. Церква Ісуса Христа Святих останніх днів на Херсонщині;
30. Товариство Свідомості Крішні на Херсонщині.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Академічне релігієзнавство / За заг. наук. ред. А. М. Колодного. Київ : Світ знань, 2000. 862 с.
2. Водотика С. Г. Історія Херсонщини XIII – XIX ст. Херсон, 2001.
3. Водотика С. Г., Сінкевич Є. Г. Історія Херсонщини. Херсон : Айлант, 2003.
4. Гнот С. І. Релігієзнавство : навч. посіб. Львів : ЛДУФК, 2011. 164 с.
5. Докаш В. І. Загальне релігієзнавство : підручник. Чернівці : Наші книги, 2012. 784 с.
6. Історія релігії в Україні : Навч. посіб. / За ред. А. М. Колодного, П. Л. Яроцького. Київ : Знання, КОО, 1999. 735 с.
7. Казанова Х. Релігія в сучасному світі : плюралізм, секуляризація, глобалізація. Львів. : Вид-во УКУ, 2019. 348 с.
8. Кислюк К. В., Кучер О. М. Релігієзнавство : Підручник. Київ : Кондор, 2004. 646 с.
9. Колодний А. М. Основи релігієзнавства. Курс лекцій. Дрогобич : Коло, 2006. 168 с.
10. Лешан В. Ю. Основи релігієзнавства : Підручник. Чернівці : Рута, 2005. 304 с.
11. Лубський В. І., Теремко В. І., Лубська М. В. Релігієзнавство : підручник Київ : Академвидав, 2011. 464 с.
12. Релігієзнавство : Навч. посіб. / Наук. ред. Д. В. Брильов. Київ : вид-во ДУХ І ЛІТЕРА, 2018. 328 с.
13. Релігієзнавство : Навчальний посібник / ред. Мозгового Л. І., Бучми О. В. Київ : ЦУЛ, 2008. 264 с.
14. Релігієзнавство : навч. посіб. / Т. А. Борозенець, Т. В. Гаврилюк / За ред. І. Ф. Надольного. Київ, 2013. 185 с.
15. Релігієзнавство : історія та теорія релігії : підручник / за ред. О. М. Єременко, О. О. Смоліної. Северодонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2017. 268 с.
16. Релігії світу : навчальний посібник / Л. М. Шугаєва. Київ : Академвидав, 2011. 256 с.
17. Сидоренко О. П. Релігієзнавство : Підручник. Київ : Знання, 2008. 470 с.
18. Херсонщина : від найдавніших часів о сьогодення. Навч.-метод. посіб. / Цибуленко Л. О., Водотика С. Г., Батенко Г. В., Кузовова Н. М., Павленко В. Я., Цибуленко Г. В. Херсон : Вид-во ПП Вишемирський В. С., 2017. 416 с.
19. Черній А. М. Релігієзнавство : Підручник. Київ : Академвидав, 2008. 400 с.
20. Юрій Н. Ф. Релігієзнавство. Київ : Декор, 2006. 408 с.

21. Яроцький П. Л. Релігієзнавство : Підручник. Київ : Кондор, 2013. 442 с.

Додаткова література:

1. Баковецька О. О. Римо-католицька церква Херсона в ХІХ ст. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету* Запоріжжя, 2013. Вип. XXXVII. С. 81–85.
2. Баковецька О. О. Розвиток мережі парафій римо-католицької церкви в Херсонській губернії в ХІХ ст. *Науковий вісник Східноєвропейського університету імені Лесі Українки* Луцьк, 2014. Вип. 7. С. 34–39.
3. Балягузова О. Стан православної церкви у 1917-1920 рр. : український та регіональний аспекти *Емінак : Науковий щоквартальник*. 2007. № 2 (2). С. 53–62.
4. Білокопитова Н. Особливості етносоціальної ідентифікації тюркомовних діаспор. *Схід*. 2015. № 1. С. 101–106.
5. Бубенок О. Б. Мусульманське населення на теренах сучасної України : особливості формування етнічного складу. *Східний світ*. 2006. № 1. С. 25–48.
6. Галіченко М. В. Внесок протестантизму у становлення і розвиток екуменізму *Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Реформація: історичний та сучасний контекст»*. Херсон, 2017. С. 80–85
7. Галіченко М. В. Екуменічна діяльність протестантських церков на Херсонщині. *Людина, яка реформує та реформується. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 500-літтю Реформації [тези оповідей та виступів]* Від. ред. Волобуєва С. В. Київ : НТУ, 2017. С. 11–12.
8. Галіченко М. В., Поліщук І. Є. Проблема української автокефалії : сучасний стан та шляхи вирішення. *Південний архів. Зб. наук. праць. Історичні науки*. Херсон : Вид-во ХДУ, 2009. Вип. 30. С. 108–114.
9. Галіченко М. В. Розвиток міжконфесійних відносин на Херсонщині. *Південний архів. Зб. наук. праць. Історичні науки*. Херсон : Вид-во ХДУ, 2007. Вип. 26. С. 258–262.
10. Ганзуленко В. Римо-католицька церква на Півдні України за часів державного атеїзму (20-30-х рр. ХХ ст.) *Наукові записки. Національного університету «Острозька академія»*. Острог, 2009. Вип. 10. С. 62–73.
11. Ганзуленко В. Соціальний склад громад римо-католицької церкви на Півдні України в 20-30-х рр. ХХ ст. *Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів*. Т. 22. Київ, 2011. С. 328–336.
12. Гербеєва І. М. Релігійна складова духовного життя єврейських громад Херсонської губернії у другій половині ХІХ ст. *Інтелегенція і влада*. 2014. Вип. 30 С. 83–89.
13. Герінбург О. Релігійний склад населення Херсонської губернії наприкінці ХІХ – на початку ХХ століття за матеріалами земських

- статистиків. *Збірник матеріалів Регіональної науково-практичної конференції «Релігійні процеси в сучасній Україні»: Наукове видання / за ред. М. В. Галіченка.* Херсон, 2019. С. 58–62.
14. Здражевська Л. С. Храми рідного Херсона *Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві.* 2014. Вип. 5 (6). С. 279–300.
 15. Краснянська Н. Протестантські громади Херсонщини у 1940-1960-і рр. *Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів.* Київ, 2010. С. 490–498.
 16. Кузовова Н. М. Єврейська община Херсонщини в 1944-1960 рр. (за документами фондів партійного архіву Херсонського обкому КП (б)У –КПУ). *Вісник.* Київ, 2014. № 2. С. 111–115.
 17. Левченко М. Єврейська національна спільнота Херсонщини в ХІХ на початку ХХ ст. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 6 : Історичні науки.* Київ, 2008. С. 394–400.
 18. Мамренко М. А. Ознайомлення учнів із становленням і діяльністю Української греко-католицької церкви на Херсонщині. *Таврійський вісник освіти.* Херсон, 2016. С. 124–128.
 19. Марченко О. Релігія як чинник соціокультурного розвитку етноконфесійних груп Південної України наприкінці – на початку ХХ ст. *Наукові записки. Серія «Культурологія».* 2010. Вип. 5. С. 486–494.
 20. Михайлуца М. І. Православна церква на Півдні України у роки другої світової війни (1939 – 1945) Одеса : ВМВ, 2008. 392 с.
 21. Момрик А. П. Єзиди України (невідомі діаспора) *Сходознавство.* Київ, 2011. Вип. 53 – 54. С. 86–101.
 22. Недзельський К. К., Поліщук І. Є., Гришанов І. В., Галіченко М. В. Релігійні орієнтації студентів Херсонського державного університету. *Габітус.* Одеса, 2016. Вип. 2. С. 29–37.
 23. Непомнящий Б. Херсон еврейский : Трагедии и судьбы. Херсон : Олди-плюс, 2004. 340 с.
 24. Нетеса С. В. До питання про діяльність мусульманських національно-культурних товариств на території незалежної України *Східний світ.* 2005. № 2. С. 50–58.
 25. О कोरोкова І. Г., Ігнатуша О. М. Особливості регіонального поширення нетрадиційних релігій та неоязичництва в сучасній Україні *Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету.* Запоріжжя : Просвіта, 2008. Вип. ХХІІ. С. 139–142.
 26. Орлов В. М. Характерні ознаки нових релігійних течій в українських та зарубіжних наукових дослідженнях. *Гуржіївські історичні читання.* Черкаси, 2012. Вип. 5. С. 48–50.
 27. Петрик А. Політика Української держави стосовно релігії у добу національно-визвольних змагань (1917 – 1921 рр.) *Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Реформація: історичний та сучасний контекст».* Херсон, 2017. С. 116–122.

28. Сирінська О. А., Майоров М. В. Громада турків-месхитинців в умовах збройного конфлікту на Сході України. *Східний світ*, 2015. №1. С. 138–148.
29. Синій В. Короткий огляд історії баптизму на Херсонщині. Херсон, 2003. 79 с.
30. Сповідь на Голгофі : альманах. Документальні нариси, спогади, статті, списки про репресії щодо церкви та духовних осіб на Херсонщині за роки тоталітарного режиму / К. Бережна, Б. Вадон, А. Вірлич. Херсон : Реабілітовані історією, 2001. 205 с.
31. Таран В. О. Сучасна Україна та «ісламський» фактор *Культурологічний вісник Нижньої Наддніпрянщини*. 2014. Вип. 32. С. 94–101.
32. Тарахненко Л. Л. Зміни в релігійності мусульман і відродження ісламських громад у незалежній Україні *Вісник аграрної історії*. 2015. Вип. 11–12. С. 155–161.
33. Татарченко О. Б. Становище Руської православної церкви на Херсонщині у другій половині 1940-х – початку 1950-х років. *Краєзнавство*. Київ, 2016. Вип. 1–2. С. 142–155.
34. Тригуб О. П. Головні напрями діяльності Херсонської єпархії (1775-1918) *Наукові праці: збірник*. Миколаїв : Видавничий відділ МФ НаУКМА, 1999. Т. 2. С.10–16.
35. Тригуб О. П. Місіонерська діяльність православної церкви на Півдні України *Наукові праці : збірник*. Миколаїв : Видавничий відділ МФ НаУКМА, 2000. Т. 8 : Історичні науки. С. 45–49.
36. Филипович Л. Нові релігійні течії в українському соціумі. *Українське релігієзнавство*. 2008. № 46. С. 355–367.
37. Филипович Л. Феномен нових релігійних течій *De Religione. Неорелігії : теоретичні та практичні питання дослідження. За ред. О.Кисельова, І.Каплан / МАР*. Київ : Видавець Р. Халіков, 2018. С. 8–19.

Internet-ресурси

1. Іванова Т. Ю. Переслідування єврейського населення в 1920-1930-ті роки (за матеріалами південних областей УРСР) *Науковий вісник Миколаївського національного університету ім. В. О. Сухомлинського. Серія : Історичні науки*. 2012. Вип.3.33. С.132–139. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdu_2012_3.33_19
2. Левченко М. Г. Культурна мозаїчність Херсонщини [Електронний документ]. – Режим доступу : <http://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/1243>
3. Павленко В. Я., Недзельська Ю. К. Протестантизм на Херсонщині в умовах демократизації українського суспільства *Південний архів. Зб. наук. праць. Історичні науки*. Херсон. Вип. 23. С. 61–64. URL: <http://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/2101>

4. Тарахненко Л. Л. Зміни в особливостях поділу релігійних громад України за етнічною ознакою (1990-і – початок 2000-х) *Електронне наукове фахове видання : Історія науки і бібліографістика*. 2015. №. 3. URL http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe
5. Филипович Л., Колодний А. Релігійна свобода і Церква Ісуса Христа Святих останніх днів : історія і логіка взаємин [Електронний документ] URL : http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/11809/Fylypovych_Kolodnyi_Relihiina_svoboda.pdf?sequence=1
6. Шостак А. В. Інституалізація і генезис української автокефальної православної церкви у посткомуністичну добу (1990-ті- 2010-ті рр.) на прикладі Одеської, миколаївської та херсонської областей [Електронний документ] URL: <http://eportfolio.kubg.edu.ua/data/conference/2177/document.pdf#page=488>
7. Всеукраїнський союз церков євангельських християн-баптистів URL: <https://www.baptyst.com/>
8. Дієцезія Одесько-Сімферопольська Римо-Католицької церкви в Україні URL: <http://www.rkc.odessa.ua/>
9. Духовне управління мусульман Автономної республіки Крим. URL: <http://www.dumk.org/>
10. Духовне управління мусульман України. URL: <https://umma.in.ua/ua>
11. Новокаховська єпархія Української православної церкви URL: eparhiya.org.ua
12. Одеський екзархат Української греко-католицької церкви URL: <http://www.ugcc.od.ua>
13. Таврійська єпархія Православної церкви України URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%B0%D0%B2%D1%80%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D1%94%D0%BF%D0%B0%D1%80%D1%85%D1%96%D1%8F_%D0%9F%D0%A6%D0%A3
14. Таврійський християнський інститут URL:
15. Филипович Л., Колодний А. Релігійна свобода і Церква Ісуса Христа Святих останніх днів : історія і логіка взаємин [Електронний документ] URL : http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/11809/Fylypovych_Kolodnyi_Relihiina_svoboda.pdf?sequence=1
16. Херсонська єпархія Православної церкви України URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A5%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D1%94%D0%BF%D0%B0%D1%80%D1%85%D1%96%D1%8F_%D0%9F%D0%A6%D0%A3
17. Херсонська єпархія Української православної церкви URL: <https://kherson.church.ua/>

18. Херсонська іудейська громада «ХАББАД». URL: <https://jewishkherson.com/>
19. Херсонська християнська церква «Велике доручення» URL: <http://www.gcc.ks.ua/>
20. Церква «Голгофа» (м. Херсон) URL: <https://golgofa.ks.ua/>
21. Церква християн (м. Херсон) URL: <http://veruy.com/>

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

- F – 1** Практично не знає науково-понятійного апарату. Володіння навчальним матеріалом на рівні розпізнавання. Не має конспектів з дисципліни. Не може користуватися підручниками, словниками та енциклопедіями, методичними рекомендаціями, іншими дидактичними засобами. Не має наукового уявлення про предмет і завдання курсу, або може дуже приблизно їх сформулювати, виходячи із знань, набутих в повсякденному житті.
- F_x – 2** Має слаборозвинені уявлення про термінологію. Володіє навчальним матеріалом на фрагментарному рівні. Конспект з предмету складений безсистемно і фрагментарно. Не спроможний вибудувати логіку відповіді. Не може відповісти на питання без грубих помилок, намагається вгадати відповідь на конкретні запитання. Зовсім не обізнаний в першоджерелах. Не спроможний продуктивно використовувати допомогу викладача.
- E – 3** Самостійно відтворює деякі основні положення, викладені в базовому підручнику чи лекційному матеріалі. Може в найбільш загальних моментах розкрити зміст основних понять і категорій. Для відтворення систематизованого навчального матеріалу потребує сторонньої допомоги. Письмові роботи безсистемні і непослідовні, позбавлені проблемності, збіднені на наукову термінологію. Часто припускається типових помилок, які, однак, при допомозі може виправити. Конспект складений формально, часто неохайно. Нерідко замість конспекту при відповідях користується ксерокопіями з підручників, які слабо або взагалі не опрацьовані. Зовсім не вивчає додаткову літературу, із першоджерелами ознайомлений поверхово. Матеріалом, що планується на самостійне опрацювання, практично не володіє.
- D – 3** Повною мірою відтворює матеріал, що викладений в рекомендованих підручниках. Додатковою літературою практично не користується,

знання першоджерел не має системного характеру. При відповідях зорієнтований на репродуктивне відтворення матеріалу, а не його творче осмислення і засвоєння. В цілому вільно орієнтується в історико-філософських аспектах предмету, однак відчуває значні утруднення при розгляді теоретичних питань. При виправленні помилок, яких припускається при усних відповідях, потребує деякої допомоги викладача. Слабко уявляє, як можуть бути використані знання з предмету при вивченні інших дисциплін соціо гуманітарного спрямування, у становленні фахово важливих рис особистості. Теми, що виносяться на самостійну роботу, опрацьовані поверхово.

С – 4 Досить вільно володіє матеріалом в обсязі робочої навчальної програми, чітко уявляє і може пояснити суть основних положень, понять і категорій. Має повні особисто написані конспекти з лекційних та семінарських занять, систематично вивчає теми, що виносяться на самостійне опрацювання, використовує їх матеріал при усних відповідях і написанні письмових контрольних робіт. Має конспект по всім першоджерелам, хоча не завжди достатній за обсягом та якістю для їх повноцінного вивчення. Відповідь побудована логічно, однак на семінарських заняттях часто звертається до конспектів. Не завжди може пояснити суть законспектованого матеріалу. При необхідності достатньо легко знаходить потрібний матеріал у конспекті, підручниках, довідковій літературі. Може виявляти зацікавленість до окремих проблем, публікацій в періодичних виданнях. Не завжди може показати актуальність проблем, що розглядаються в курсі навчальної дисципліни.

В – 4 Вільно володіє матеріалом згідно з програмою дисципліни. Систематично відвідує лекційні і семінарські заняття, глибоко і цілеспрямовано вивчає першоджерела. При роботі на семінарських

заняттях виявляє активність, здатність до ведення наукової дискусії, самостійного мислення. Може чітко визначити актуальність проблемних питань, що вивчаються, добре усвідомлює значення дисципліни для становлення професіонала та особистості. Проявляє сталий і неослабний інтерес до різних проблем, читає додаткову літературу з метою поглиблення знань, отриманих на заняттях. Досить ефективно використовує попередній матеріал, може на достатньому рівні здійснювати аналітико-синтетичні операції на основі отриманих знань. Володіє достатньо високою культурою самостійного планування своєї позааудиторної роботи. Однак в деяких темах може виявляти фрагментарність знання, неспроможність на високому рівні використовувати філософську методологію щодо розгляду і аналізу актуальних проблем розвитку людини та суспільства.

А – 5 Чітко розуміє роль і значення курсу як специфічного наукового світогляду і як універсальної методології. Вільно володіє матеріалом згідно з програмою дисципліни. Систематично відвідує лекційні і семінарські заняття, глибоко і цілеспрямовано вивчає першоджерела. При роботі на семінарських заняттях виявляє активність, здатність до ведення наукової дискусії, самостійного мислення. Може чітко визначити актуальність проблемних питань, що вивчаються, добре усвідомлює значення дисципліни для становлення професіонала та особистості. Проявляє сталий і неослабний інтерес до різних проблем, читає додаткову літературу з метою поглиблення знань, отриманих на заняттях. Ефективно використовує попередній матеріал, може здійснювати аналітико-синтетичні операції на основі отриманих знань. Володіє високою культурою самостійного планування своєї поза аудиторної роботи, продуктивно аналізувати проблемні ситуації, що виникають в сучасному світі та країні. На семінарських заняттях відповідає вільно, конспекти та інші допоміжні матеріали використовує

творчо. Письмові роботи мають чітко визначену логічну структуру і завершений характер, характеризуються гарним науковим стилем. Вільно використовує між предметні зв'язки, добре орієнтується в періодичній та монографічній літературі з предмету. Легко знаходить відповіді на нестандартні питання. Здатен переконливо обґрунтовувати свою світоглядну та громадську позицію, на високому теоретичному рівні аналізувати соціальне значущі проблеми і процеси. Виявляє творчі здібності, схильність до самостійної науково-дослідницької роботи, що проявляється у прагненні приймати участь в наукових конференціях, проблемних групах тощо.

У зв'язку з тим, що залік недиференційований, студент отримує «Зараховано» за підсумками роботи у семестрі автоматично при умові, що не має пропусків лекцій та семінарів без поважних причин (відпрацьовані теми, пропущені з поважних причин), середня оцінка за аудиторну роботу (семінари, лекції) та самостійну роботу не менше Е (3).

В усіх інших випадках студент складає залік на загальних умовах.